

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

А. В. Пантелеймонов_

“_____” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми охорони і реставрації пам’яток

історії та культури _____

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ магістр _____

галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Історія та археологія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____
(обов’язкова / за вибором)

факультет _____ Історичний факультет _____

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету
 (інституту, центру)

“ 15 ” _____ червня _____ 2018 __ року, протокол № 6 _

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Павлова Ольга Григорівна, канд. іст. наук, доцент
 (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “ 24 ” _____ травня _____ 2018 __ року № 9 _

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Посохов С. І.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 08 ” _____ червня _____ 2018 __ року № 10 _

Голова методичної комісії історичного факультету

Тумаков О. І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Проблеми охорони і реставрації пам'яток історії та культури» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо наукової) програми підготовки «магістр»

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальності (напрямку) «Історія»

Спеціалізації «Історія»

Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є розглянути актуальні питання охорони пам'яток історії та культури в Україні, а також основні проблеми організації збереження та реставрації історико-культурних пам'яток на сучасному етапі. Значна частина курсу присвячена висвітленню історії організації охорони пам'яток у вітчизняному пам'яткознавстві. Окремо звернута увага на проблеми створення законодавчої бази в галузі охорони пам'яток, а також висвітлюється міжнародний досвід організації охорони пам'яток, в тому числі і діяльність міжнародних організацій в галузі охорони історико-культурної спадщини. Курс охоплює і іншу групу питань, пов'язаних з правилами та методикою реставрації пам'яток.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни курсу «Проблеми охорони і реставрації пам'яток історії та культури» є висвітлення найважливіших питань історії розвитку пам'яткознавства на Україні, а також низки проблем, пов'язаних з сучасними питаннями організації історико-методологічних досліджень в галузі пам'яткознавства в цілому, та проблемам охорони і збереження різних видів історико-культурних пам'яток, вивчення проблем підготовки та прийняття досконалих законодавчих документів в галузі охорони пам'яток історії та культури. Виходячи з завдань структурно курс складається з двох взаємопов'язаних частин. Перша з яких безпосередньо охоплює проблеми організації охорони історико-культурної спадщини, а друга – питання реставрації.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
Не передбачено	Не передбачено
Лабораторні заняття	
Не передбачено	Не передбачено
Самостійна робота	
88 год.	110 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- засвоїти основні тенденції в історії розвитку пам'яткознавства, його структуру, класифікацію історико-культурних пам'яток, термінологічні поняття курсу, проблеми охорони пам'яток на сучасному етапі, міжнародний досвід пам'яткоохоронної діяльності; засвоїти принципи, завдання та сучасні проблеми реставрації різних видів пам'яток, характер консерваційних та реставраційних методів і способів в залежності від видів пам'яток, ступеня їх збереженості та матеріалу з якого вони виготовлені; навчитися визначати основні принципи організації зберігання різних видів історико-культурних пам'яток, а також визначати стан зберігання пам'яток та причини їх пошкодження та визначити необхідні заходи по запобіганню подальшого їх пошкодження та руйнування.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Організація охорони пам'яток історії і культури

ТЕМА 1: Вступ. Основи пам'яткознавства.

1. Пам'яткознавство. Предмет і завдання. Проблеми термінології.
2. Види і категорії пам'яток.
3. Завдання охорони пам'яток історії і культури. Історія проблеми.

ТЕМА 2: Проблеми збереження історико-культурної спадщини у ХІХ – на початку ХХ ст.

1. Пам'яткоохоронні традиції до поч. ХІХ ст.
2. Пошуки форм охорони пам'яток.
3. Громадська діяльність і доля пам'яток у дореволюційний період.

Тема 3. Проблеми охорони пам'яток на території України (1917- 1920 рр.)

1. Питання охорони пам'яток після Лютневої революції.
2. Діяльність уряду Центральної Ради та П. Скоропадського по охороні пам'яток.
3. Заходи радянської влади по збереженню історико-культурних пам'яток.

ТЕМА 4: Організація охорони пам'яток на Україні у 1920-1930 – ті рр.

1. Діяльність вчених архівних комісій.
2. Діяльність комісій ВУАН по охороні та збереженню історико-культурних пам'яток України.
3. Визначні діячі пам'яткознавці.

ТЕМА 5: Проблеми та організація охорони пам'яток у період Великої Вітчизняної війни.

1. Плани німецького командування у відношенні культурної спадщини України.
2. Евакуація історико-художніх цінностей.
3. Політика окупаційних військ до історико-культурних пам'яток.
4. Реевакуація і репатріація культурних цінностей в Україну.

ТЕМА 6. Розвиток охорони пам'яток у 1950-ті – 1980-ті рр.

1. Проблеми охорони і реставрації пам'яток у 1950-ті рр.
2. Товариство охорони пам'яток історії та культури.
3. Громадські форми охорони пам'яток.

ТЕМА 7: Сучасні проблеми охорони пам'яток.

1. Завдання державних і громадських організацій в галузі охорони і зберігання культурної спадщини України.
2. Проблема розшуку та повернення культурних цінностей в Україну. Створення реєстру втрачених історико-культурних цінностей.
3. Створення законодавчої бази.
4. Принципи і тенденції розвитку міжнародного співробітництва у галузі охорони пам'яток історії і культури.

ТЕМА 8: Правове забезпечення системи охорони пам'яток історії і культури.

1. Розробка правових норм в галузі охорони історико-культурної спадщини.
2. Правові основи охорони пам'яток на сучасному етапі.
3. Закон України про збереження культурної спадщини.

Розділ 2. Реставрація пам'яток історії і культури: принципи і методи.**ТЕМА 9: Проблеми реставрація пам'яток історії та культури.**

1. Реставрація і консервація документів. Поняття та історія проблеми.
2. Завдання та принципи реставрації пам'яток історії та культури.
3. Основні методологічні засади реставрації і консервації пам'яток.

ТЕМА 10: Методи і способи реставрації документальних пам'яток.

1. Основні принципи зберігання та запобігання пошкодження архівних та бібліотечних документальних фондів.

2. Фактори впливу на документальні матеріали.
3. Проста і складна реставрація документальних матеріалів.

ТЕМА 11: Проблеми реставрації пам'яток архітектури.

1. Завдання реставрації архітектурних пам'яток.
2. Організація науково-дослідної роботи по підготовці до реставрації архітектурних пам'яток, що її потребують.
3. Сучасні проблеми реставрації архітектурних пам'яток.

ТЕМА 12: Реставрація пам'яток археології.

1. Методи та принципи реставрація пам'яток археології.
2. Попередня реставрація пам'яток проводиться. Завдання польової реставрації.
3. Останній етап в проведенні реставрації археологічних знахідок. Методи консервації і реставрації.
4. Специфіка і способи реставрації різних видів археологічних пам'яток: кераміка, метал, бронза, дерево, береста, тканина, шкіра, кістка.

ТЕМА 13: Реставрація пам'яток мистецтва

1. Групи пам'яток мистецтва (твори живопису, графіки, скульптури, фото та ін.) та специфіка їх реставрації пам'яток.
2. Завдання і етапи реставрації в лабораторних умовах.
3. Причини пошкодження пам'яток мистецтва та способи їх реставрації.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Розділ 1. Організація охорони пам'яток історії і культури										
Тема 1. Вступ. Основи пам'яткознавства.	8	2				6		1		8
Тема 2. Проблеми збереження історико-культурної спадщини у ХІХ – на початок ХХ ст.	8	2				4		1		10
Тема 3. Проблеми охорони пам'яток на території України (1917-1920 рр.).	8	2				6				4
Тема 4. Організація охорони пам'яток в Україні у 1920-1930 – ті рр.	10	2				6		1		8
Тема 5. Проблеми та організація охорони пам'яток у період Другої Світової війни.	8	2				6		1		6
Тема 6. Розвиток охорони пам'яток у 1950-ті – 1980-ті рр.	12	2				10				
Тема 7. Сучасні проблеми охорони пам'яток.	10	2				8		1		8
Тема 8. Правове забезпечення системи охорони пам'яток історії і культури.	8	2				10				
Разом за розділом 1	72	16				56		5		60
Розділ 2. Реставрація пам'яток історії і культури: принципи і методи.										
Тема 9. Проблеми реставрації і консервації пам'яток історії та культури.	12	4				8		1		10
Тема 10. Методи і	10	4				6		1		10

способи реставрації документальних пам'яток.											
Тема 11. Проблеми реставрації пам'яток архітектури.	8	2			6		1				10
Тема 12. Реставрація пам'яток археології.	10	2			6		1				10
Тема 13. Реставрація пам'яток мистецтва.	10	4			6		1				10
Разом за розділом 2	50	16			32		5				50
<i>УСЬОГО ГОДИН</i>	120	32			88		10				110

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Зміст самостійної роботи	Кількість годин		Форма контролю д/в
1	Основи пам'яткознавства. <i>Познайомитися з працею «Заремба С.І. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність.- К., 1995.».</i>	6	8	співбесіда
2	Проблеми збереження історико-культурної спадщини у ХІХ – на початку ХХ ст. <i>Підготувати індивідуальний проект з теми</i>	4	10	Співбесіда, есе, Індивідуальний проект
3	Проблеми охорони пам'яток на території України (1917 - 1920 рр.). <i>Підготувати есе з теми.</i>	6	4	-//- Есе
4	Організація охорони пам'яток на Україні у 1920-1930 – ті рр. <i>Проект «Біографічний довідник пам'яткознавців 1920/30-х рр.»</i>	6	8	-//- Проект
5	Проблеми та організація охорони пам'яток у період Другої Світової війни. <i>«Вивчити заходи і стан збереження</i>	6	6	-//- Співбесіда

	<i>пам'яток у період Другої Світової війни».</i>			
6	Розвиток охорони пам'яток у 1950-ті – 1980-ті рр. <i>«Діяльність Товариства охорони пам'яток історії та культури».</i>	10	8	-//- Співбесіда
7	Сучасні проблеми охорони пам'яток. <i>«Вивчити стан збереження та використання пам'яток у Харкові і на Харківщині».</i>	8	8	Співбесіда
8	Правове забезпечення системи охорони пам'яток історії і культури. <i>Вивчити сучасні законодавчі документи з питань охорони пам'яток.</i>	10	8	-//- Співбесіда
9	Проблеми реставрації і консервації пам'яток історії та культури. <i>Познайомитися з паспортом пам'ятки та методикою його заповнення.</i>	8	10	-//- Заповнити паспорт пам'ятки
10	Методи і способи реставрації документальних пам'яток. <i>Практичне завдання: «Вивчити досвід реставрації документальних пам'яток в Україні».</i>	6	10	Реферат
11	Проблеми реставрації пам'яток архітектури. <i>Вивчити: «Реставрація пам'яток архітектури у Харкові і області: історія і сучасність».</i>	6	10	Реферат
12	Реставрація пам'яток археології. <i>Індивідуальне завдання: Вивчити досвід реставрації пам'яток археології Харківського університету.</i>	6	10	Індивідуальне завдання
13	Реставрація пам'яток мистецтва. <i>Написати есе на тему «Реставраційні майстерні Харкова та проблеми реставрації пам'яток мистецтва».</i>	6	10	Есе
14	Разом	88	110	

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачають наступні форми роботи:

- підготовка виступу, доповіді, реферату з теми;
- написання есе, виконання індивідуального творчого завдання.

1	Пам'яткознавство, його предмет і завдання.
2	Основні поняття та терміни пам'яткознавства.
3	Класифікація пам'яток історії та культури.
4	Звернення до проблем охорони пам'яток у XIX – на поч. XX ст.
5	Археологічні з'їзди дореволюційної Росії, як одна із форм організації охорони пам'яток.
6	Історія становлення законодавчої бази охорони пам'яток в Україні поч. XIX – 1920-ті рр.
7	Постановка питання охорони пам'яток в Україні у період революційних змагань 1917-1920 рр.
8	Організація охорони пам'яток в Україні у 1920-ті рр.
9	Діяльність Харківського губернського комітету Охорони пам'яток мистецтва і старовини (ВУКОПИСу).
10	Внесок комісії ВУАН у вивчення та збереження пам'яток історії та культури.
11	Організація збереження пам'яток історії і культури у роки Великої Вітчизняної війни.
12	Ставлення німецької окупаційної влади до культурної спадщини окупованих територій.
13	Пошук вкрадених експонатів та вивезених фашистами колекцій у післявоєнний період.
14	Наслідки Другої світової війни для культурної спадщини України.
15	Сучасні проблеми розшуку та повернення культурних цінностей в Україну.
16	Громадські форми охорони пам'яток.
17	Створення та діяльність Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури.
18	Діяльність Центру пам'яткознавства Інституту історії АН України та УТОПК.
19	Проблеми та пріоритети охорони пам'яток на сучасному етапі.
20	Що таке реставрація і консервація.
21	Специфіка проблем охорони пам'яток архітектури.
22	Реставрація пам'яток археології.
23	Сучасні проблеми охорони пам'яток археології.
24	Завдання і проблеми реставрації пам'яток архітектури.
25	Проблеми охорони і зберігання художньо-мистецьких пам'яток.
26	Особливості реставрації пам'яток мистецтва.
27	Проблеми зберігання документальних матеріалів.
28	Реставрація документальних матеріалів.
29	Міжнародні організації з охорони пам'яток.
30	Стан охорони пам'яток у 1930-ті - 1940-ві рр.
31	Дати характеристику створенню Зводу пам'яток.
32	Дати характеристику розвитку законодавчої бази охорони пам'яток у другій половині XX ст.

33	Основні міжнародні документи з охорони та використання світового культурного надбання.
34	Особливості реставрації пам'яток мистецтва.
35	Особливості реставрації іконописних пам'яток.
36	Дати характеристику технічним засобам по відновленню, консервації та реставрації пам'яток.
37	Основи реставрації документальних матеріалів.
38	Методи відновлення втрачених частин документів та графічних творів.
39	Дати характеристику методам укріплення послабленого паперу.
40	Проблеми і методи реставрації тканини.
41	Дати характеристику головним вимогам режиму збереження та використання пам'яток.
42	Визначити головні природні причини старіння та загибелі історико-культурних пам'яток
43	Розвиток пам'яткознавчого законодавства у ХХ ст. і його значення.
44	Закон України про охорону культурної спадщини.

6. Методи навчання

Лекція, екскурсії в реставраційні центри і майстерні м. Харкова, робота з малою групою, виконання творчих індивідуальних завдань, застосування інформаційних технологій.

7. Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, виконання індивідуальних завдань, есе, письмова екзаменаційна робота, екзамен.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Контроль на робота, передбаче на навчальн им планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзаме н (залікова робота)	Сума
Розділ 1					Розділ 2												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	20	15	50	50	100

1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1							

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	Незадовільно	

Поточний контроль – форма оцінювання якості системного засвоєння студентами матеріалу навчального курсу шляхом проведення:

- контрольних робіт;
- виконання письмових завдань;
- виконання письмових завдань із усним захистом;
- написання есе;
- захист індивідуальних (проектних) завдань.

На екзамені студент може отримати максимально 50 балів.

Максимальна кількість балів:

- за виконання письмової контрольної роботи – 30 балів;
- за виконання індивідуального (проектного) завдання – 20 балів;
- написання есе – 10 балів.

Критерії оцінювання роботи студентів: контрольних робіт:

- Максимальний бал – 20.
- 20 - 18 балів - повна відповідь, самостійне творче мислення з теми;
- 17 - 12 балів - в цілому вірна, лаконічна відповідь;
- 11 - 7 балів – часткова відповідь на питання;
- 6 - 11 балів – обмежено фрагментарна відповідь, формальна.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань:

- 15 - 12 балів – студент продемонстрував творчий підхід до виконання завдання, логічність та повнота викладення теми;
- 11 - 8 балів – логічний виступ, інформаційно-повний, продуманий;
- 7 - 5 балів – формальна реалізація завдання з намаганням викласти тему;
- 4 - 1 балів – фрагментарна реалізація завдання.

Критерії оцінювання відповідей на екзаменаційні завдання:

Максимальна кількість балів – 50

- **Відповідь на перше і питання оцінюється по 20 балів:**

20-13 балів – повна розгорнута відповідь;

14-12 балів – розгорнута відповідь з незначними помилками;

11-9 балів – відповідь з суттєвими помилками;
 8-7 балів – часткова відповідь на питання;
 6-4 балів – обмежена фрагментарна відповідь;
 3-1 – відповідь з суттєвими помилками;
 0 балів – неправильна чи відсутня відповідь.

Відповідь на друге і третє – 15 балів:

15-11 балів – студент продемонстрував творчий підхід до виконання завдання, логічність та повнота викладення теми;
 10-7 балів – логічний виступ, інформаційно-повний, продуманий;
 6-4 балів – формальна реалізація завдання з намаганням викласти тему;
 1-3 балів – фрагментарна реалізація завдання.

8. Рекомендоване методичне забезпечення

Навчальна та наукова література, збірники документів, архівні документи, наочність, дистанційний курс, методичні рекомендації та ін.

9. Рекомендована література

Законодавчі акти та нормативні документи

Закон України про охорону культурної спадщини // Відомості Верховної ради. - 2000.- № 39.- ст. 333.

Законодавство про пам'ятки історії та культури. - К., 1970.

Охрана памятников истории и культуры: Сб. документов. - М.: Сов. Россия, 1973. –192 с.

Наукова література

Актуальные проблемы охраны памятников истории и культуры. - М., 1976.

Акуленко В.І. Охорона пам'яток культури в Україні (1919-1991 рр.). - К., 1991.

Акуленко В.І., Анджиєвський В.С. Правова охорона пам'яток історії та культури в УРСР. – К., 1984.

Алешин А.Б. Реставрация станковой масляной живописи в России: Развитие принципов и методов. – Л., 1989.

Богуславский М.М. Международная охрана культурных ценностей. - М., 1979.

Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час другої світової війни. – Львів, 1994.

Боярский П.В. Классификация памятников науки и техники. - М., 1981.

Боярский П.В. Введение в памятниковедение. - М., 1990.

Вопросы охраны и использования памятников истории и культуры. Сб. научн. тр. / НИИ культуры. - М.: Научн. исслед. ин-т культуры, 1990. - 144 с.

Вопросы охраны, классификации и использования археологических памятников. - М., 1974.

Восстановление памятников культуры. (Проблемы реставрации): Сб. ст. / Под ред. Д.С. Лихачева. - М., 1981.

Всероссийское общество охраны памятников истории и культуры // Информационный вестник. - М., 1990. - № 1-2.

Горбик О.В., Бурдонослова Т.І. Охорона історичних пам'яток у США, Великобританії і Канаді // Укр. Іст. журнал. - 1991.- № 10.

Данилюк Ю.З. Общественные формы охраны памятников истории и культуры Украины на современном этапе // Историческое краеведение в СССР: Вопросы теории и практики. - К.: Наук. думка, 1991.

Жуков Ю.Н. Становление и деятельность советских органов охраны памятников истории и культуры. 1917 – 1920 гг. – М.: Наука, 1989. – 304 с.

Загоруйко К.Ф. Правовые проблемы охраны памятников истории и культуры: Научн. -аналит. Обзор. – М., 1989.

Заремба С.І. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність.- К., 1995.

Заремба С.І. Українське Товариство охорони пам'яток історії та культури.- Історичний нарис.- К., 1998.

Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры. - К., 1990.

Исследование, реставрация и использование интерьеров памятников архитектуры: Сб. научн. трудов. – М., 1992.

Історико-культурна спадщина України: Проблеми дослідження та збереження.- К., 1998.

Кислова Н. Как спасти собор: [Об охране памятников истории и культуры во Франции] // Искусство. - 1990.- № 3.

Кот С.И. Первый на Украине. (К образованию Всеукраинского комитета охраны памятников искусств и старины) // Историческое краеведение в СССР: Вопросы теории и практики. - К.: Наук. думка, 1991.

- Охрана памятников истории и культуры: Сб. документов. - М., 1973.
- Памятники культуры. Исследование и реставрация. – М., 1961.
- Привалов В.Ф. Обеспечение сохранности документального наследия в современных условиях // Отеч. Архивы. - 1999.- № 2.
- Реставрация древнерусской живописи в СССР 1917-1977. – М., 1978.
- Реставрация и хранение музейных художественных ценностей.- М., 1974. – Вып. 6.
- Реставрация памятников архитектуры: Учеб. пособие для студ. Архит. Спец. вузов. - М., 1988.
- Степанский А.Д. К истории научно-исторических обществ в дореволюционной России // Археографический ежегодник за 1974 г. – М., 1975.
- Телегін Д.Я. Основні проблеми охорони пам'яток археології на сучасному етапі. - К., 1978.
- Толочко П.П. Дорожити історичною спадщиною: [Про охорону пам'яток історії і культури]// Політика і час.- 1991.- 1991.- № 12.
- Устинов В.А. Обеспечение сохранности документов в Канаде// Отеч. Архивы. - 1995. - №

Допоміжна

- Охрана памятников истории и культуры в России. XVIII – начало XX в. (сб. документов).- М., 1978.
- Проект закона об охране памятников старины в России, изданный
- Акуленко В.І. Повернути втрачені шедеври: [Про роботу укр. Фонду культури по розшуку історико-культурних цінностей, пограбованих фашистами у роки Великої Вітчизняної війни]// Комуніст України.- 1989. - № 7.
- Вздорнов Г.И. История открытия и изучения русской средневековой живописи. XIX век. – М., 1986.
- Вопросы консервации и реставрации бумаги и пергамена. - М.-Л., 1962.
- Древности. Труды Комиссии по сохранению древних памятников Московского археологического общества. - Т.1-6. – М., 1907-1915.

Заремба С.З. Пам'яткознавство України: історія і сучасність // Праці центру пам'яткознавства. - Вип. 1. - 1992.

Заремба С.З. Комісії ВУАН і їх внесок у справу вивчення історико-культурної спадщини // Праці центру пам'яткознавства. - Вип. 2.- 1993.

Инструкция о порядке учета, обеспечения сохранности, содержания, использования и реставрации недвижимых памятников истории и культуры. - М., 1986.

Комплексная охрана и реставрация ансамблей и историко-культурных заповедников: Сб. научн. трудов. – М., 1989.

Московским археологическим обществом. - М., 1911.

Михайловский Е.В. Реставрация памятников архитектуры (развитие теоретических концепций). – М., 1971.

Причины разрушения памятников письменности и печати. - Л., 1967.

Скогорева Р.Н. Современные методы обмеров памятников архитектуры. – М., 1990.

Ярошенко Є.С. Становлення державної системи охорони культурних цінностей в Україні: 1917-1919 рр.: Автореф. дис.. канд. іст. наук.- Х., 2002.

13. Інформаційні ресурси

Відеофільми, музейні експонати, інтернет ресурси, електронні ресурси бібліотек.